

Kulturminneplan

Vågsøy kommune

Vedteken i Kommunestyret 14.12.2017

INNHOOLD

1. INNLEIING	3
2. PLANARBEIDET	4
2.1 BAKGRUNN	4
2.2 AVGRENSINGAR	4
2.3 FORMÅL	4
3. LOVVERK, KRITERIAR OG KATEGORIAR	5
3.1 NASJONALT LOVVERK	5
3.2 REGIONALT LOVVERK	6
3.3 LOKALT LOVVERK	6
3.4 KRITERIA FOR AUTOMATISK FREDING AV KULTURMINNE	7
3.5 VERDSETJING AV KULTURMINNE.....	7
3.5.1 Kunnskapsverdiar	8
3.5.2 Opplevingsverdiar	9
3.5.3 Bruksverdi	9
3.6 VERNEKATEGORIAR.....	10
4. TIDLEGARE REGISTRERINGAR	10
4.1 SEFRAK.....	10
4.2 VERNEPLAN FOR VÅGSØY KOMMUNE.....	11
4.3 KULTURMINNEREGISTRERING I MÅLØY SENTRUM.....	11
4.4 KULTURMINNESØK	12
5. KULTURMINNE I VÅGSØY	12
5.1 VÅRE FREDA KULTURMINNE	12
5.1.1 Vågsberget	13
5.1.2 Hagevik Tønnefabrikk.....	14
5.1.3 Bu på Myklebust Gardstun	15
5.1.4 Fiskerihamn på Silda	16
5.2 KRIGSMINNE	16
5.2.1 Området Moldøen.....	17
5.2.2 Måløyraidet 27. desember 1941.....	17
5.3 KYSTKULTUR	18
5.3.1 Naustmiljø i Torskangerpoll	19
5.3.2 Fyr i Vågsøy kommune.....	21
5.3.3 Nothenge	23
5.3.4 Kulturminne i fiskerimuseet i Måløy si eige	24
6. HANDLINGSPLAN	25
6.1 MÅLSETJINGAR	25
6.2 STRATEGIAR	26
6.3 HANDLINGSPLAN MED TILTAK	30
7. KJELDER	33
8. VEDLEGG	36
8.1 LISTE OVER FREDINGSVERDIGE MILJØ OG ENKELTHUS.....	36

1. INNLEIING

Kulturminne er alle spor etter menneskeleg liv og virke i det fysiske miljøet. Omgrepet omfattar også stader det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til. Kulturminnedefinisjonen er i seg sjølv svært vid, og er ikkje basert på ei verdivurdering. Kulturminne er ein vesentleg del av vår kulturarv og knytt til forvaltninga av vårt fysiske miljø. Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø er stort og samansett, både i tid og rom, form og funksjon. Det er inga aldersgrense for kva som er eit kulturminne, og kulturminna kan ha lokal, nasjonal eller internasjonal verdi.

Sjøen, leia og fiskens gang i havet har til alle tider vore grunnlaget for busetnad og livskår i Vågsøy. Jordbruk og fiske har vore den vanlege levevegen heilt fram til moderne tid. På gardane var naust og sjøbuer som kunne romme båt og vegn, like viktige som fjøs og løe for dyr og for. Utviklinga innan fiske, fisketilverking og samferdsle har i høg grad påverka busetnad og samfunnsutvikling. Så lenge segl og årar var framdrifta for fiskebåtane, var kort veg til fiskefelta og tilgang på jord avgjerande for kvar folk slo seg ned. Gjennom fleire hundreår var Våge, Kvalheim, Vedvik og Refvik dei mest folkerike grendene på Vågsøya. Dei rike fiskeria, særleg sildefisket og torskefisket vinterstid, gav grunnlag for fiskemottak og handel, og lokka til seg folk frå andre stadar i sesongane. Handelsstadar som Vågsberget og fiskeværet Torskangerpollen er minne frå denne tida.

Damp- og motorbåtar revolusjonerte både fisket og busetnadsmønsteret. Større båtar kravde betre hamner, og det vart mogeleg å frakte fangsten over større avstandar. Dette gav vekst og tilflytting i grendene på austsida av Vågsøya, der hamnene var betre. Både på Raudeberg og i Måløy vart det etablert fiskemottak som kunne ta vare på større fiskefangstar, og handelsbuer og handverksbedrifter som ytte tenester til fiskeflåten. Etter kvart nådde dette industriell skala. Sildoljefabrikkar, hermetikkfabrikkar, klippfisktørkeri og bedrifter for klargjering av ferskfisk til eksport vaks fram. Like eins verkstadindustrien som utvikla seg frå enkle slippar til store verkstader som kunne utføre kompliserte reparasjonar og bygging av mindre skip. Alt dette har vore med på å forme Vågsøy slik vi kjenner det i dag.

Dette er den fyrste kulturminneplanen i Vågsøy kommune og den skal jamleg rullerast og reviderast. Den inneheld omtale av planarbeid, tilvisingar til lovverk og kriterium brukte i arbeidet, samt omtale av nokre av kulturminna vi har. Kulturminne er ein ikkje-fornybar ressurs som fortel om historia til dei som har gått føre oss, og er av stor verdi for identiteten til innbyggjarane og lokalsamfunnet. Kulturminneplanen for Vågsøy skal difor belyse kva kulturminne som finnast i vår kommune, samt peike på korleis desse skal bevarast, sikrast og forvaltast. Målet er å sikre eit mangfald av representative kulturminne og kulturmiljø som fortel om kulturhistoria vår i både nyare og eldre tid, slik at vi kan ta vare på og bringe vidare kulturarven og identiteten vår til komande generasjonar.

2. PLANARBEIDET

2.1 BAKGRUNN

Riksantikvaren inviterte fylkeskommunane til samarbeid i 2012 for å styrkje den kommunale kulturminneforvaltninga. Vågsøy kommune fekk tildelt 100.000 kr i midlar frå Riksantikvaren til arbeidet med registrering av kulturminne. Dette arbeidet vart gjennomført i samarbeid med ei ressursgruppe samansett av representantar frå kommune og frivillige lag og organisasjonar. Samstundes lyste Sogn og Fjordane Fylkeskommune ut midlar til utarbeiding av lokal kulturminneplan, og Vågsøy kommune fekk tildelt kr. 50.000 til dette arbeidet.

Oppstart av planprogram for kulturminneplan vart vedteke av planutvalet 13.06.2012 i sak 055/12, og planprogrammet vart godkjent 16.10.2014. Planprogrammet la til grunn at det for perioden 2015 -2018 skulle føreligge ein kulturminneplan for Vågsøy kommune. Arbeidet med kulturminneplanen har vore ein prosess der personar frå Vågsøy kommune, samt representantar frå ulike frivillige lag og interesseorganisasjonar har delteke.

Kulturminneplan for Vågsøy kommune byggjer vidare på dei problemstillingar og mål som låg til grunn i planprogrammet, og presenterer ei oversikt over nokre av Vågsøy kommune sine kulturminne, tidlegare arbeid innan dette feltet, plan- og lovverk, samt ein handlingsplan for vidare arbeid og prioriteringar.

2.2 AVGRENŚINGAR

Frå Riksantikvaren heiter det seg: *«Alle har eit ansvar for å ta vare på kulturminne, og det offentlege har eit særskild ansvar. Det ligg ei forventning frå Regjeringa at kommunane skal registrere og verdsetje kulturminne og –miljø som er av lokal verdi».*

Kulturminnedefinisjonen er i seg sjølv svært vid, og kulturminnefeltet i Vågsøy er stort. Under arbeidet med denne planen har vi kome fram til at vi må avgrense omfanget i inneverande periode. Basert på målområda under arbeidet med planprogrammet i 2014, har vi valt å vidareføre satsinga på krigsminne og kulturminne knytte til kystkultur som prioriterte område. Eit val av satsingsområde inneber at ein må velje vekk andre område. Ved rullering og revisjon av planen kan ein seinare få inn andre kulturminne i handlingsplanane, etter kvart som handlingspunkt blir oppfylte og økonomiske rammer tilseier at handlingsplanen kan utvidast.

2.3 FORMÅL

Kulturminneplanen skal gje ei oversikt over kva kulturminne som finnast i Vågsøy kommune, samt innehalde ein handlingsplan som syner kva tiltak som skal gjerast på kort og lang sikt.

Det er også ein tematisk kommunedelplan som skal gjere det lettare for kommunen å ta omsyn til kulturminneverdiane og gje dei ei meir effektiv handsaming i areal-, plan-, og byggjesaker.

Planen skal også vere eit ressursdokument for eigarar av kulturminne eller interessegrupper som arbeider med kulturminne, med tanke på opplysningar om offentlege stønadsordningar eller rettleiing i bruk og vedlikehald.

I tillegg ynskjer vi at planen skal formidle kunnskap og informasjon om kulturminna og verdien av desse til innbyggjarane i Vågsøy, det vere seg privatpersonar, skular, lag eller foreiningar.

Sett samla skal Kulturminneplanen bidra til at vi får:

- auka kunnskap om kulturminneverdiane i kommunen
- kunnskap om korleis vi kan bruke kulturminna som ressurs i verdiskaping
- oversyn og verdsetjing av viktige kulturminne, kulturmiljø og landskap
- oppdatert dei nasjonale databasane Askeladden og Kulturminnesøk
- betre forvaltning av kulturminne, blant anna gjennom bruk av plan- og bygningslova
- utvikla eit godt samarbeid mellom ulike aktørar, som kommune, lag og organisasjonar eller privatpersonar som eig eller er opptekne av kulturminne

Målet med Kulturminneplanen er å sikre eit mangfold av representative kulturminne og kulturmiljø i Vågsøy som fortel om vår kulturhistorie i eldre og nyare tid, for å kunne ta vare på og bringe vidare kulturarven og identiteten vår.

3. LOVVERK, KRITERIAR OG KATEGORJAR

Dette kapittelet inneheld ei oversikt over dei ulike lov- og planverka vi har til bruk i prosessane rundt vern og freding av kulturminne, samt grunngevingane for verdisetjing og -vekting av kulturminne.

3.1 NASJONALT LOVVERK

I handsaminga av [Stortingsmelding nr 16 \(2004-2005\)](#) gav Stortinget si tilslutning til desse strategiske måla som peikar på viktige perspektiv for bruk og vern av kulturminne:

«Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping.»

«Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv.»

Følgjande lover er styrande for kulturminne:

- [LOV 1978-06-09 nr 50](#): Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- [LOV 2007-06-29 nr 89](#): Lov om offentlege styresmaktens ansvar for kulturverksemd (kulturlova)
- [LOV 2008-06-27 nr 71](#): Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Aktuelle Stortingsmeldingar:

- Det kongelige miljøverndepartement: [Stortingsmelding nr. 16 \(2004-2005\)](#) Leve med kulturminner
- Det kongelige miljøverndepartement: [Stortingsmelding nr 35 \(2012-2013\)](#) Framtid med fotfeste – kulturminnepolitikken

Fullstendige lenker finnast i kjeldelista.

Eit juridisk verkemiddel som kan nyttast er freding. Kommunen kan foreslå freding av bygg og anlegg. Det er Fylkeskommunen som førebur fredings sakene, men Riksantikvaren som eventuelt gjer eit fredingsvedtak.

3.2 REGIONALT LOVVERK

Som regional kulturminnemyndigheit har fylkeskommunen eit delegert ansvar for dei automatisk freda kulturminna, samt eit delegert ansvar for bygg og bygningsmiljø som er freda gjennom vedtak.

Fylkeskommunen si satsing på lokale kulturminneplanar var ein del av fylkeskommunen si kommunesatsing 2010 – 2014, og det vart i perioden 2012 – 2015 sett av ekstra midlar til dette. Målet med satsinga var å styrke kommunane si operative rolle på kulturminnefeltet. Satsinga var også ei oppfølging av det nasjonale satsingsområdet «Kunnskapsløft for kulturminneforvaltninga» 2010-2014. I [Sogn og Fjordane Fylkeskommune sin kulturstrategi for 2015 – 2018](#)¹ er kulturarv eitt av tre satsingsområde.

3.3 LOKALT LOVVERK

Kommunen har nokre verkemiddel som kan nyttast i bevaring og forvaltning av kulturminne, mellom anna plan- og bygningslova:

- Kulturmiljø kan vernast gjennom omsynsoner etter plan- og bygningsloven. Ved rullering av kommuneplanen arealdel bør forslaga i denne planen takast inn i arealdelen.

¹ Fullstendig lenke finnast i kjeldelista

- Reguleringsplanar legg rammer for utvikling og byggesaksbehandling og styrer arealbruken i kommunen. Det er avgjerande at det vert tatt omsyn til kulturminnevernet når det skal utarbeidast nye planar. Tilpassing av bygg kan og styrast gjennom reguleringsplanen. Vi må imøtekomme tekniske funksjonskrav utan at kulturminneverdien vert forringa.
- For nokre spesielle kulturmiljø kan det vere aktuelt å få eit områdevern for å sikre at kulturmiljø vert tekne vare på og at det ikkje vert gjort endringar som forringar den kulturelle verdien av kulturminnet.

Det vert viktig å samarbeide med eigarane av kulturminna for å få ei god kulturminneforvaltning i kommunen. Dei aller fleste kulturminna er i privat eige. Nokre stadar bør det utarbeidast retningslinjer for omsynssoner og rettleiingar som sikrar at nybygg og tilbygg/ombygging vert tilpassa miljøet.

3.4 KRITERIA FOR AUTOMATISK FREDING AV KULTURMINNE

Automatisk freda kulturminne er freda direkte etter lov, utan særskilt vedtak. Kulturminne som er automatisk freda er:

- faste kulturminne, skipsfunn og maritime kulturminne frå før 1537
- ståande byggverk med erklært opphav frå perioden 1537 - 1649
- samiske faste kulturminne eldre enn 100 år
- faste og lause kulturminne på Svalbard frå før 1946

Faste kulturminne – kulturminne som er jord- eller stadfaste.

Lause kulturminne – kulturminne som kan flyttast.

Immaterielle kulturminne – praksis, framstillingar, uttrykk, kunnskap og ferdigheiter. Er knytt til det vi ikkje kan ta på ved eit kulturminne. Dette gjeld til dømes tru, tradisjonar, segner og hendingar.

3.5 VERDSETJING AV KULTURMINNE

I kulturminneforvaltninga må vi kunne grunngje kvifor nokre kulturminne er meir verdifulle enn andre. Det er naudsynt å gjere greie for dei vurderingar som ligg til grunn for prioritering og utveljing av kulturminne og kulturmiljø.

Dei faglege vurderingane som skal vektleggjast er:

- Representativitet
- Samanheng og miljø
- Autentisitet

- Fysisk tilstand
- Arkitektonisk og kunstnarisk kvalitet
- Identitet og symbol
- Økonomi og bruk
- Økologi

Kulturminne eller kulturmiljø kan relaterast til fleire kriterium. Kva for kriterium det skal leggjast mest vekt på, er avhengig av dei aktuelle kulturminna eller kulturmiljøa vi står ovanfor. Dei ulike kriteria kan overlappje og underbyggje kvarandre. Det kan òg leggjast større vekt på enkelte kriterium enn andre. Det er dei same kriteria som skal brukast, enten det gjeld vern/freding eller dispensasjon. Kvar for seg, og saman representerer dei kunnskapsverdiar, opplevingsverdiar og bruksverdiar.

Det er kommunane sjølve som vurderer kulturminna etter desse kriteria. Riksantikvaren har utarbeidd ei handbok med retningslinjer for verdsetjing av kulturminne som kan lesast [her](#).²

3.5.1 KUNNSKAPSVERDIAR

Representativitet

Kriteriet kan brukast på to nivå, som overordna kriterium eller på objektnivå. På objektnivå kan det brukast for å samanlikne og prioritere slik at ein vel dei kulturminna som på best mogeleg måte representerer dei verdiane vi ynskjer å ta vare på. På overordna nivå skal eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø sikrast varig vern for å kaste lys over heile historia. Utvalet må vise breidda av spor etter menneskeleg liv og levemåte.

Samanheng og miljø

Kva kunnskap vi kan få fram, vil vere avhengig av om vi vernar eit isolert enkeltobjekt eller om vi klarer å ta vare på fleire element som utgjer ein større samanheng. Denne samanhengen, i tid og rom, funksjonelt og sosialt, gjev oss kunnskap ut over det eit enkeltobjekt kan.

Autentisitet

Autentisitet er at noko er det som det gjev seg ut for å vere. For at det skal gje meining, må autentisiteten alltid relaterast til noko, til dømes: tid, rom og/eller funksjon. Levetida til materialet er vesentleg når autentisitet skal vurderast. Som hovudregel vil det vere eit minstekrav til mengde originalmateriale i kulturminne for at det skal ha høg verneverdi. Ein bygning eller eit anna kulturminne kan vera så dårleg vedlikehalde at bevaring fører til ei så stor utskifting at autentisiteten vert svekka.

² Fullstendig lenkje finnast i kjeldelista

Fysisk tilstand

Det må vurderast om kulturminnet eller kulturmiljøet er i ein slik fysisk tilstand at det let seg bevare. Der vi har valet mellom fleire moglege miljø eller objekt, vil det vere naturleg å velje det som er godt vedlikehalde.

3.5.2 OPPLEVINGSVERDIAR

Samanheng og miljø

Det har alltid vore eit nært samspel mellom landskap, naturressursar og det menneskeskapte miljøet. Til dømes har sjøen vore ein lokaliseringsfaktor for busetjing, næringsverksemd og ferdsel.

Arkitektonisk og kunstnarisk kvalitet

Opplevinga av eit betydeleg verk har ein verdi som er sær eigen, uansett kva for ein samanheng det vert opplevd i. Det vert lagt vekt på form, struktur, materialval og detaljutforming. Hellemaleri fortel ikkje berre om ei tidlegare førestillingsverd, men dei kan òg vera eit resultat av trongen menneske har til å skape kunstnarlege uttrykk.

Identitet og symbol

Mange kulturminne og kulturmiljø har særlege kvalitetar som gjer at kjensle av attkjenning og tilhøyrsløse vert viktige for menneske. Det kan vere konkrete hendingar eller personar som er knytte til staden, eller til tradisjon eller kontinuitet i bruken av området.

3.5.3 BRUKSVERDI

Økonomi og bruk

Eigarar vil normalt ta vare på bygningar og anlegg som framleis har ein bruksverdi. Kostnadene vert haldne nede med jamleg bruk og vedlikehald. Dette er den enklaste og rimelegaste måten å verne på. Dersom tilstanden er god, kan økonomiske og kulturhistoriske argument byggje kvarandre opp til fordel for vern.

Økologi

Bruk av eksisterande bygningar og anlegg har langsiktig og positiv effekt for miljøet. Vurderingar ut frå dette kriteriet kan vere faktorar som miljøbelastning (energiforbruk, forureining og avfall) ved drift og vedlikehald, eller tilpassing/opprusting av eksisterande anlegg. Dette må vegast opp mot miljøbelastninga ved å rive og byggje nytt. Det vil i tillegg vere nødvendig å sjå på høve for gjenbruk av materialar ved ombygging eller riving.

3.6 VERNEKATEGORiar

Basert på desse verdivurderingane kan kulturminne og kulturmiljø sikrast anten ved freding eller regulering til bevaring eller ved økonomiske verkemiddel.

Freda kulturminne og kulturmiljø med heimel i kulturminnelova

- Kulturminne og kulturmiljø som er freda eller vert foreslått freda, har høg nasjonal verneverdi. Nyare fredingsverdige bygg og anlegg kan sikrast med vedtaksfreding i samsvar med lov om kulturminne. Lova fastset ei rekkje forbod og påbod i samband med freding. Det er ein omfattande saksgang som ligg bak fredingsvedtak.

Verneverdige kulturminne/kulturmiljø

Verneverdige kulturminne/-miljø kan skiljast i to vernegradar/-former:

- Verneverdige kulturminne og kulturmiljø som vert vurderte til å ha stor lokal/regional verneverdi, bør vernast med særskilte tiltak. Regulering bør alltid skje i samarbeid med grunneigarar. For særleg verneverdige kulturminne og kulturmiljø bør det gjelda eit generelt riveforbod og endringsfråsegn.
- Andre potensielle verneverdige kulturminne og kulturmiljø vil gjelda alle bygg og anlegg bygd før 1950. Dette gjeld ei stor gruppe kulturminne og kulturmiljø. Spørsmål om endring, riving og andre byggetiltak bør vurderast i kvart enkelt tilfelle av kommunen.

4. TIDLEGARE REGISTRERINGAR

Det er tidlegare gjort ein del registreringar av kulturminne i Vågsøy. I dette kapittelet viser vi ei kort oversikt over slikt arbeid, og som er ein del av kjeldematerialet denne kulturminneplanen byggjer på. Sidan denne kulturminneplanen er avgrensa til å glede kystkultur- og krigsminne, er det ikkje alle registreringane som er like aktuelle. Vi må samstundes ta høgde for at det kan ha vore gjort anna arbeid og registreringar vi ikkje har oversikt over, og at det dermed finnast meir info enn det vi no kjenner til.

4.1 SEFRAK

SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminne i Noreg) er eit landsdekkande register over eldre bygningar og andre kulturminne. Registreringa vart gjort mellom 1975 og 1995. Bygningar bygde før 1900 vart registrerte. Registreringa i Vågsøy vart i hovudsak gjennomført i 1992. Totalt vart 575 bygningar og restar etter bygningar registrerte. Det er viktig å hugse på at SEFRAK-registreringane ikkje alltid dekkjer alle bygg i kommunen, så her kan det vere mangelfulle opplysningar. I tillegg kan

bygg vere rivne anten før eller etter registreringa. På nettsidene www.fylkesatlas.no kan ein søkje opp kva som er registrert i SEFRAK i Vågsøy.

4.2 VERNEPLAN FOR VÅGSØY KOMMUNE

Kulturavdelinga i Sogn og Fjordane Fylkeskommune laga i 1998 «Verneplan for Vågsøy kommune - Evaluering av bygningar bygde før 1900». Planen var basert på SEFRAK-registreringane. Målet med planen var å vise retninga for bygningsvern-arbeidet i kommunen.

I verneplanen finn ein opplysningar om alder og opphavleg funksjon. Planen viser at størstedelen av husa er daterte til 1800-talet. Dette gjeld 499 av i alt 575 registreringar. Når det gjeld opphavleg funksjon, sorterer 530 av desse under kategorien «Hus for fast busetnad knytt til landbruk, fiske og fangst». Ei nærmare oppdeling i funksjon og alder finst i verneplanen.

Det vart også gjort ei verdivurdering av bygga med bakgrunn i alder, autentisitet, miljø og representativitet, i tillegg til brukspotensiale.

Kulturminna vert delte inn i 3 verneklassar:

- Verneklasse A: Freding etter Kulturminnelova
- Verneklasse B: Bevaring etter plan- og bygningslova
- Verneklasse C: Ingen spesiell vernestatus

Det er utarbeidd ei liste over objekta med plassering i verneklasse som viser at to bygg er freda etter verneklasse A i Vågsøy. Dette er Hagevik Tønnefabrikk (som ikkje var med i SEFRAK-registreringane) og ei bu på Myklebust Øvre. I tillegg vart Vågsberget handelsstad freda etter at denne registreringa vart gjennomført. Dei freda objekta er omtala i kap. 5.1. I tillegg er sju kulturmiljø og 11 enkeltbygningar lista som fredingsverdige. Heile verneplan-dokumentet ligg digitalt tilgjengeleg under heimesidene til Vågsøy kommune, og kan lesast [her](#).³

4.3 KULTURMINNREGISTRERING I MÅLØY SENTRUM

Rapporten *”Kulturminneregistrering i Måløy sentrum - med vekt på bygningsmasse før og etter 1900”* vart utarbeidd i 2012 av Rådgjevande Arkeologar ved Oddhild Dokset Engedal.

Rapporten var bestilt av Vågsøy kommune, som ynskte å kartlegge kulturminne i Måløy sentrum i samband med utarbeiding av områdeplan. Bakgrunnen var utviklinga Måløy har hatt frå bygd på slutten av 1800-talet til ein tettstad med bystatus i 1997. Hovudmålet var difor å vurdere bygningsmasse og verneverdi til bygningar både før og etter 1900. Dei registrerte bygningane ligg i hovudsak i Gate 1 og 2.

Denne rapporten ligg digitalt tilgjengeleg under heimesidene til Vågsøy kommune, og kan lesast [her](#).⁴

³ Fullstendig lenkje finnast i kjeldeliste

⁴ Fullstendig lenkje finnast i kjeldeliste

4.4 KULTURMINNESØK

Vågsøy kommune fekk i 2012 tildelt 100.000 kr frå Riksantikvaren til arbeidet med registrering av kulturminne. Dette arbeidet vart gjennomført i samarbeid med ei ressursgruppe samansett av representantar frå kommunen og frivillige lag og organisasjonar (sjå kap. 2.1). Det vart då registrert ein del kulturminne som vart lagde inn i databasen [Kulturminnesøk](#).⁵

Eitt av punkta i handlingsplanen omfattar å oppmuntre til vidare registrering av kulturminne, for dette er eit arbeid ein aldri blir ferdig med.

5. KULTURMINNE I VÅGSØY

Kulturminne er alle spor etter menneskeleg liv og virke i det fysiske miljøet. Omgrepet omfattar også stader det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til. Kulturminne er ein ikkje- fornybar ressurs som fortel om historia til dei som har gått føre oss, og er av stor verdi for identiteten til innbyggjarane og lokallivet. Kulturminne og kulturmiljø er også viktige ressursar og verdier i lokalsamfunnet. Kulturminne kan ha verdi både som kjelde til kunnskap og opplevingar, og som bruksverdi.

Sidan kulturminnedefinisjonen i seg sjølv er svært vid, og Vågsøy kommune har mange kulturminne, er det naudsynt i planarbeid å avgrense kva planen skal omfatte. Å gjere eit slikt utval fører samstundes til at vi er nøydde til å velje vekk kulturminne som ikkje skal inngå i planen. Dette betyr ikkje at nokon kulturminne er meir eller mindre verd enn andre, men at vi er nøydde å gjere ei vekting av kva vi skal gjere fyrst og seinare. I denne kulturminneplanen er difor områda krigsminne og kulturminne knytte til kystkultur prioriterte. Dette er basert på det som vart lagt til grunn i planarbeidet (sjå omtale i kapittel 2.2). For fullstendige lister over kulturminne i kommunen, oppmodar vil til å nytte [Kulturminnesøk](#).⁶

5.1 VÅRE FREDA KULTURMINNE

Oversikt frå Riksantikvaren sin database Askeladden viser at det er registrert 70 freda kulturminne i Vågsøy. Dette omfattar gravfelt, gravminne, kyrkjestadar og kyrkjegardslokalitetar, busetnads- og aktivitetsområde, dyrkingsspor, bergkunst, steinbrot, industrianlegg, gardstun og skipsfunn. Denne lista kan også finnast på [Kulturminnesøk](#).⁷

⁵ Fullstendig lenkje finnast i kjeldeliste

⁶ Fullstendig lenkje finnast i kjeldeliste

⁷ Fullstendig lenkje finnast i kjeldeliste

To bygningar som kan reknast som kystkulturminne, er freda i Verneklasse A - freding etter Kulturminnelova (sjå kriterium for verneklassar i kapittel 3.6). Desse er handelsstaden Vågsberget og Hagevik Tønnefabrikk. I tillegg er fiskerihamna på Silda verna ved forskriftsfreding.

Vågsøy kommune ynskjer å formidle kunnskap og kjennskap til desse minna både hos folk lokalt og tilreisande. Formidling er ei av tre målsetjingar vi har sett oss i handlingsdelen av denne kulturminneplanen.

5.1.1 VÅGSBERGET

Vågsberget er ein av mange handels- og gjestgjevarstadar langs kysten. Vågsberget gav reisande ei trygg hamn, og ein plass å overnatte undervegs. Handelsprivilegiet var det viktigaste økonomiske grunnlaget for eigaren av Vågsberget. Den eldste skriftlege kjelda som omtalar Vågsberget, er eit handelsprivilegium utferda av kongen i København i 1636 til Didrik Fester.

Dei eldste bygningane vart rivne og nye vart oppførte av Peder Pedersen Tonning, som eigde staden frå 1769 til 1811. I 1772 vart verdien av Vågsberget vurdert. Då sto det 17 små bygningar på staden; fire stover, eit kjøken, eit stabbur, eit eldhus, tre sjøbuer, to naust, ei løe og fire fjøsbygningar. Tonning skal ha vore ein vidreist mann, noko all dekor og stilartar i hovudhuset vitnar om. Det er ingen dokument som seier kva tid det stod ferdig. Tonning bygde og sjøbu, krambu, gjestehus og eldhus. Vågsberget si rolle som handels- og gjestgjevarstad gjekk drastisk tilbake i tiåra etter 1850.

I dag er Vågsberget ein av dei mest komplette og ivaretekne handels- og gjestgjevarstadane i Noreg. Anlegget tel i dag sju bygningar, der dei eldste er frå slutten av 1700-talet. Bygningsdelar i sjøhusa kan sporast tilbake til eldre bygningar. I tillegg til bygningsmassen er det tekniske anlegg som park og hage, veg, hagemur, kai, vorr og grøfter/dreneringssystem i grunnen.

(Foto: Kystmuseet)

Bygningsmiljøet på handelsstaden Vågsberget er eit av dei som er tekne best vare på her på Vestlandet. Det tel i dag sju bygningar, der dei eldste bygningane er frå slutten av 1700-talet. Anlegget er eigd av Vågsøy kommune, men vert drifta av Musea i Sogn og Fjordane.

I 1989 kjøpte Vågsøy kommune Vågsberget, og Kystmuseet bygsla det i 1990. Alle bygningane, samt hagen, vart freda av Riksantikvaren i 2008, med grunnlag i den samla høge verneverdien. Anlegget blir i dag brukt som museum, kunstgalleri, kultursenter, og til kurs, konferansar og selskap.

Målsetjinga har heile vegen vore vern gjennom bruk, der dei ulike bygningane legg premisar for gradering av bruk. Driftsbygningen har vore tiltenkt allsidig bruk, og er innreia med moderne fasilitetar. Kystmuseet har ansvaret for aktivitetane på anlegget og lagar jamleg rapportar om aktivitetane, framdriftsplanar for restaurering og vedlikehald. Siste rapport er datert til januar 2017.

5.1.2 HAGEVIK TØNNEFABRIKK

Hagevik tønnefabrikk blei etablert i 1904, og var i drift på heiltid fram til midten av 1980-talet. Den vart, som einaste tønnefabrikk i landet, freda i 1996 som ein del av bevaringa av tekniske og industrielle kulturminne. Anlegget er i dag eigd av eit sameige samansett av etterkommarane etter Peder H. og Olav Gillesvik, som dreiv fabrikk fram til midten av 1980-talet.

Fabrikkens stordomstid var rundt fyrste verdskrig, men det var fyrst på 1960-talet at det for alvor gjekk nedover med næringa. På det meste var det meir enn 30 tønneverkstader i Sogn og Fjordane. Dale og Eikefjord var dei bygdene med mest bøkkeaktivitet (ein bøkke er ein som lagar tønner), men næringa var godt representert langs heile kysten. At nettopp Hagevik Tønnefabrikk enda opp med å verta freda, skuldast at produksjonslokala og produksjonsutstyret var i best stand på midten av 1990-talet. Men Hagevik Tønnefabrikk er både i form og funksjon representativ for alle tønnefabrikkar ein har hatt i Sogn og Fjordane. Anlegget er i stor grad originalt både når det gjeld bygning og produksjonsutstyr. Produksjonsprosessen frå mottak av stav på kaia, via produksjon, til levering av ferdige produkt er oversiktleg og lettfatteleg. Den kulturhistoriske verdien er vurdert å vere svært høg, og anlegget har i tillegg stor verdi for identiteten til lokalsamfunnet.

Målet med fredinga har vore å ta vare på eit kulturhistorisk og verdfullt teknisk kulturminne som er knytt til den lokale og regionale næringshistoria, og som på ein lettfatteleg måte viser prosessen for tønneproduksjon. Fredinga av eksteriøret til bygningen skal sikre den opphavlege utforminga. Både hovudstrukturen i det bygningsmessige uttrykket og detaljane, så vel som fasadeutforming med eldre vindauge, dører, materiale og overflater, skal takast vare på. Formålet er vidare å ta vare på rominndelinga, bygningsdelar og overflater i interiøret. Fredinga av tekniske installasjonar og produksjonsutstyr har som formål å sikre at desse blir tekne vare på for ettertida. I Hagevik Tønnefabrikk er det viktig å sikre at produksjonsutstyret blir verande som ein integrert og operativ del av anlegget.

Hagevik tønnefabrikk vart bygd i 1904. Det vart produsert tønner fram til midten av 1980-talet. Fabrikkens vart freda av Riksantikvaren i 1996.

(Foto: Kjetil Gillesvik)

Hagevik Tønnefabrikk hadde eigen båt til mellom anna transport av tønner, M/K Odd. Båten er bygd som kutter i 1917-1918 i Bjørkedalen på Sunnmøre. Båten vart verna av Riksantikvaren i desember 2012, og står i dag lagra i det søre skottet på fabrikk. Fartøyet er tett knytt til drifta av tønnefabrikken og ein viktig del av fabrikkens historie.

Frå prosessen med freding starta i 1992 og fram til i dag er det blitt utført eit betydeleg restaurerings- og vedlikehaldsarbeid, i hovudsak på bygning og kaianlegg. I andre etasje i fabrikk er det bygd toalett, garderobe og kjøken. Det er isolert lokale med plass til om lag 100 personar. Men der er et også tradisjonell bøkkeaktivitet på staden. I dag blir det produsert det mellom 100 og 200 einingar ved tønnefabrikken, i form av ulike sortar tønner og stampar.

Hagevik Tønnefabrikk er i dag organisert som eit ansvarleg selskap, Hagevik Tønnefabrikk ANS. Restaurerings- og vedlikehaldsarbeidet er blitt drive fram av dei noverande eigarane med god støtte frå Riksantikvaren og kulturavdelinga i Sogn og Fjordane fylkeskommune. Eigarane har lagt ned mange tusen timar i eigeninnsats, og har personleg gjort store økonomiske investeringar for å få til ei utvikling og forbetring av anlegget. Fylkeskommunen har også gjeve økonomisk støtte gjennom offentlege midlar til istandsetjingstiltak.

5.1.3 BU PÅ MYKLEBUST GARDSTUN

Foto: Jan Svein Hammer, bilde lånt frå kulturminnesok.no

På Myklebust er det freda ei bu som er datert tilbake til mellomalderen. Bua står i eit privat gardstun, og har vore i bruk som landbruksbygning. Den vart automatisk freda i 1989 på grunnlag av § 4 i Kulturminnelova av 1978. Fredinga omfattar både eksteriør, interiør og veggfast inventar, samt ei sikringssone på 5 meter rundt bygningen.

5.1.4 SILDA FISKERIHAMN

Foto: Jo Carlson / Fjordenes Tidende

Silda Fiskerihavn vart i 2016 freda av Riksantikvaren som eit viktig eksempel på hamne- og fiskerihistorie. Hamneanlegget er eit godt eksempel på eit relativt omfattande dekningsverk for ei hamn som tidlegare var utsett for stormskadar. Den er også eitt av dei fyrste tilfluktsstadane sør for Stad, og har hatt stor betydning både som fiskerihamn og som naudhamn. Fredinga omfattar moloane med hovudform, teknisk konstruksjon og materialbruk, samt fundamentet under vatn. Silda fiskerihamn er forskriftsfreda, då den ligg under Kystverket sin landsverneplan for maritim infrastruktur.

5.2 KRIGSMINNE

Vi har etter måten mange krigsminne i kommunen. Ei god stund etter krigen vart det ikkje gjort noko for å ta vare på dei. Mange krigsminne gjekk såleis tapt til fordel for anna utvikling. Slik var det også i Vågsøy. Det har dei seinare åra blitt viktig å ta vare på slike kulturminne også.

Vi har i denne planen trekt fram to krigsminne som særskilt viktige å ta vare på. Det eine er Måløyraidet, som var ei viktig hending i andre verdskrigen. Det andre er området Moldøen, der vi finn restane etter eit stort kystbatteri sett opp av den tyske okkupasjonsmakta i 1941. Dette er rekna som faste installasjonar, medan Måløyraidet er eit immaterielt minne. Vi finn krigsminne mange stader i kommunen, mellom anna kanonstillingar på Kråkeneset og i Vemmelsvika. Men Måløyraidet og Moldøen er så nær knytte både til kvarandre og direkte til bestemte handlingar i historia at det er naturleg at desse to kulturminna blir prioriterte høgare enn andre krigsminne, jamfør verdisetjing i kap. 3.5. Kulturminna på Moldøen er også lett tilgjengelege fordi dei ligg på eit statleg sikra friluftsområde.

5.2.1 OMRÅDET MOLDØEN

Området Måløyna, som i dag er mest kjent under namnet Moldøen, ligg sør i Ulvesundet som skil Vågsøya frå fastlandet. Den tyske okkupasjonsmakta etablerte våren 1941 Hærkystbatteri 894 Kulen, og ein signalstasjon for marinen på Måløyna. Kystbatteri 894 Kulen omfatta fire større kanonstillingar og to luftvernstillingar sør på øya. Det var også ammunisjonslager i tunnel, mannskapsbrakker og vakthytte knytt til desse anlegga. 27. desember 1941 gjekk britiske kommandogrupper med delar av Kompani Linge, støtta av luft- og sjøstridskrefter, til åtak på Måløy i det kjende Måløyraidet (sjå kap. 5.2.2) og nesten alle ståande bygg sør i Måløy brann ned til grunnen. Stillingane vart ikkje sette i stand att av tyskarane, og batteriet vart sett opp på nytt i Vemmelsvik.

Moldøen er i dag eit statleg sikra friluftsområde. Det er laga ein eigen forvaltningsplan for dette området som også gjev ei grundig omtale av krigsminna som ligg der. Forvaltningsplanen inneheld omtale av området og status for området, og dessutan omtale av behov for tiltak og driftsplan for planperioden 2016 – 2021. Eigne punkt i planen sikrar statusen til kulturminna i høve til andre friluftsinnteresser i området. Moldøen er difor ikkje teke med i handlingsdelen i denne kulturminneplanen. Heile forvaltningsplanen ligg ute på Vågsøy kommune sine heimesider, og kan lesast [her](#).⁸

5.2.2 MÅLØYRAIDET 27. DESEMBER 1941

Det største og mest kjende krigsminnet i Vågsøy er immaterielt. Måløyraidet utspelte seg 27. desember 1941.

Tidleg laurdag morgon 27. desember 1941 vart det utspelt dramatiske krigshandlingar i Måløy. Eit godt koordinert angrep på dei tyske stillingane vart gjennomført. Det skal ha falle 4- 5000 granatar over Måløy i løpet av få minutt. Deretter skal landstyrkar ha teke seg i land sør i Måløy og på Moldøen. Tyskarane som var stasjonerte på Moldøen, var heilt ubudde på det som kom, og Moldøen vart teken på under 30 minutt. I Måløy møtte landgangsstyrkane meir motstand. Dei blodigaste kampene stod i området mellom Sæterneset og Ulvesund hotell. Kampene gjekk frå hushjørne til hushjørne og det var store tap på begge sider. Ca. klokka 13.30 hadde britane såpass kontroll over Måløy at dei kunne gjennomføre dei planlagde sprengingane av til dømes fabrikkane. Klokka 15.45 var landgangsstyrken med fangar og sivile kome om bord i transportskipa og segla ut Vågsfjorden tilbake til Scapa Flow. Britane hadde eit tap på 20 drepne, og i tillegg vart 61 såra. I følgje tyske kjelder hadde tyskarane eit tap på 38 drepne, 27 vart såra og 114 sakna, av dei sakna var 98 tekne til fangar av britane. Dei 16 andre var mest sannsynleg drepne, slik at dei tyske tapstala var mest truleg 54 mann. Ingen sivile vart drepne.

⁸ Fullstendig lenkje finst i kjeldelista

Stiftinga Måløyraidsenteret har god oversikt over dei krigsminna vi har, både materielle og immaterielle minne. Dei arbeider med å etablere eit museums- og kunnskapssenter, med planlagt opning sommaren 2018. Senteret skal ligge i bygget Heradsheim, som er eigd av Vågsøy kommune. Målet er at drifta av senteret etter kvart skal leggest under Musea i Sogn og Fjordane, og det er skrivne ein intensjonsavtale om dette.

I Vågsøy er krigsminna registrerte og godt dokumenterte, så stiftinga sit på store mengder verdifull dokumentasjon som dei har lagt mykje arbeid ned i å samle inn. Dei har i eige ei stor samling av lause kulturminne, samt mykje dokumentasjon som skrivne kjelder og film, som skal stillast ut på senteret.

Det vil vere eit stort og omfattande arbeid å lage ei digitalisert registrering av alle desse minna, samt å følgje opp intensjonsavtalen med Musea i Sogn og Fjordane. Desse tiltaka er konkretiserte i tiltaksdelen av handlingsplanen.

5.3 KYSTKULTUR

Den store verdien sjøen, leia og fiskens gang i havet har hatt for busetnad og livskår i Vågsøy, gjer det enkelt å velje ut kulturminne knytt til kystkultur som eit prioritert område i Vågsøy sin fyrste kulturminneplan.

Handelsstadar som Vågsberget (omtala i kap. 5.5.1) og fiskeværet Torskangerpollen (omtala i kap. 5.3.1) er minne frå denne tida. Damp- og motorbåtar revolusjonerte både fisket og busetnadsmønsteret. Fyra i kommunen gav både arbeid og husrom for arbeidarar på land, samt tryggleik for dei som ferdast til sjøs. Større båtar kravde betre hamner, og det vart mogleg å frakte fangsten over større avstandar. Dette gav vekst og tilflytting i grendene på austsida av Vågsøya, der hamnene var betre. Både på Raudeberg og i Måløy vart det etablert fiskemottak som kunne ta i mot større fiskefangstar, og handelsbuer og handverksbedrifter som ytte tenester til fiskeflåten. Nothenga som står att er fysiske monument frå denne tida. Etter kvart nådde fiskeriet industriell skala. Sildoljefabrikkar, hermetikkfabrikkar, klippfisktørkeri og bedrifter for klargjering av ferskfisk til eksport vaks fram. Like eins verkstadindustri, som utvikla seg frå enkle slippar til store verkstader som kunne utføre kompliserte reparasjonar og bygging av mindre skip.

Vågsøy har både naturmiljø og konkrete fysiske kulturminne knytte til kystkulturen som er verna eller verneverdige. Dei verna kulturminna er omtala i kapittel 5.1.

5.3.1 NAUSTMILJØ I TORSKANGERPOLL

Dei eldste nausta i Torskangerpollen stammar frå slutten av 1800-talet og byrjinga på 1900- talet. På det meste var det 46 sjøbuer og 8 naust langs sjøkanten.

(Foto: viivest.no)

Den lange, nesten samanhengande rekka av sjøhus gjer Torskangerpollen unik og spesiell, det finst knapt noko tilsvarende i heile landet. Miljøet er foreslått verna i verneklasse A i [Verneplan for Vågsøy kommune](#)⁹ frå 1998, der miljøet heller enn enkeltbygningar blir trekt fram som viktig.

Innimellom den lange rekkja av buer og naust ser vi tuftene etter tidlegare sjøhus. Dei opphavlege bygningane stamma i hovudsak frå siste del av 1800-talet og byrjinga av 1900-talet, då fisket i pollen og på Kvalheimsvika var særleg rikt, og det var stor tilstrøyming av fiskarar i sesongen, både frå andre bygder i Vågsøy og frå store delar av Nordfjord. Sjølv om ikkje alle bygningane er velhaldne og opphavlege, viser husrekka og tuftene oss eit særmerkt og historisk fiskarmiljø då ein brukte robåt og ikkje store, havgåande fartøy.

Den opphavlege namneforma var Torskanger, samansett av dei to ledda torsk og anger. Torsk er sjølvsagt fiskenamnet, og anger tyder «fjord». Torskanger tyder altså torskefjorden, og det spelar på det gode fisket som i hundrevis av år har vore i pollen og på Kvalheimsvika.

Torskangerpollen er eit kjent og godt innarbeidd stadnamn i Vågsøy i dag, men det har aldri funnest ein gard med namnet Torskangerpollen, det var derimot ein husmannsplass under garden Våge. Tuftene i Torskangerpollen var frå fyrst av bygsla frå brukarane på garden Våge. Den største og viktigaste brukaren var handelsstaden Vågsberget, som i dag er freda (sjå kap. 5.1.1 for omtale av Vågsberget). Utviklinga av Torskangerpollen som eit fiskevêr heng difor fyrst og fremst saman med den handelen med Bergen som Vågsberget hadde einerett på. Mot slutten av 1800-talet fekk ein del bygselmenn kjøpe tuftene sine, og etter kvart var alle bygselmenn sjølveigarar. I byrjinga av 1920-åra, før det gode torskefisket svikta, stod det 46 sjøbuer, 8 naust og 20 bustadhus med tilhøyrande uthus i Torskangerpollen. Nokre av sjøhusa høyrde til bruka eller båtlaga her og i dei næraste bygdene, men dei fleste var eigde av båtlag frå andre bygder i Nordfjord.

Det var mykje folk som skulle hysast i fiskesesongen, og mange av sjøbuene vart bygde med losjement eller losji som er den vanlege nemninga her i distriktet. Deler av andre høgda var delt av og innreia til enkel bustad for fiskarane under sesongen, som varte i fleire veker. Den vanlege innreiinga var køyesenger langs langveggen, bord og benker under glaset i ramen mot landsida, og ikkje minst

⁹ Fullstendig lenkje finnast i kjeldelista

omn, som tente både til oppvarming og til enkel matlaging. Huneidebuda er i dag den som best viser korleis losjiet såg ut.

Bygningstiljøet i Torskangerpollen er godt dokumentert. Eit maleri av Isak Oppedal viser bygningstiljøet rundt 1920, og med namn på alle buer og eigarar. Sommaren 1971 dokumenterte ei gruppe arkitektstudentar frå NTH mange av bygningane gjennom nøyaktige oppmålingar og bilete. Våren 2013 registrerte Fiskerimuseet og Vågsøy Historielag bygningstiljøet i Torskangerpollen ved fotografering og intervju med eigarar og andre. Registreringane er lagde inn på Kulturminnesøk.

Maleri: Isak Oppedal (1920). Eigar er Gravdal skule.

I tillegg til Torskangerpollen finnast det mange sjøhus og budar i Vågsøy som er godt bevarte. Eit godt døme på dette finn vi på Raudeberg, der Kystkulturlaget i Vågsøy har teke vare på den gamle Starheimsbuda.

Starheimsbuda vart etablert av Iver Starheim, som rundt 1920 bygde eit sjøhus der han og seinare sonen Bjarne dreiv forretning. I tilknytning til huset var det og ei kai og ein tørkeritunnel. I seinare tid har huset fått påbygg både mot nord og mot aust, og Starheimsbuda har vore i bruk til både forretning og lager. Kystkulturlaget kjøpte eigendomen i 2001, og har sidan den gong lagt ned ein stor innsats for å sette i stand buda og føre den tilbake til opphavleg utsjånad. Butikkinnreiing er tilbakeført, og 1. etasjen fungerer i dag som eit slags utstillingslokale, medan 2. etasje er sett i stand med møterom, kjøken og sanitærrum til bruk for utleige. Det aller meste av dette arbeidet er gjort på dugnad, og laget har vore flinke å søkje stønad både frå offentlege og private aktørar.

Mange av desse budene kjem til å forsvinne over tid, så det er viktig at flest mogleg av dei blir registrerte som kulturminne. Dette må dei private eigarane gjere, men kommunen kan vere ein pådrivar for at dette arbeidet blir gjort. Dette tiltaket har vi konkretisert i handlingsplanen.

5.3.2 FYR I VÅGSØY KOMMUNE

I Vågsøy kommune har vi fire fyr, alle med kulturhistorisk verdi. Vi har mange på eit lite geografisk område, noko som viser kor viktig kystområdet vårt var og er, både for fiske og som seglingsveg.

Alle fyr i Vågsøy er i Kystverket si eige, og dei har difor det økonomiske ansvaret for til dømes vedlikehald av bygningar. Vågsøy kommune har eit ansvar for å ta vare på og formidle fyrhistoria. Vi ynskjer å legge til rette for og spreie kunnskap, auke besøket og lette tilkomsten til fyra. Dette har vi konkretisert i handlingsplanen, gjennom punktet om skilting og formidling av kulturminne.

Skongsnes fyr

Skongsnes fyr er bygd i 1870, og var det fyrste fyret som vart bygd i Vågsøy. Det vart montert ei tåkeklokke i 1875, medan det i 1932 vart bygd ny assistentbustad. Fyret vart hardt ramma under andre verdskrigen, og nye hus måtte byggast på slutten av 1940-talet. I 1963 tok elektrisiteten over som energikjelde og i 1985 vart Skongsnes fyr automatisert og avbemannet. Fyret er eit populært turmål der det ligg idyllisk til på nordsida av Vågsøy, med husa plasserte i ein hestesko med ein liten hage i midten. Ytre Nordfjord Turlag driv også fyret som ein overnattingsstad med 15 sengeplassar.

Skongsnes fyr vart bygd i 1870. I 1985 vart fyret automatisert. Ytre Nordfjord turlag driftar fyret og tilbyr 15 overnattingsplassar.

(Foto: Ytre Nordfjord Turlag)

Ulvesund fyr

Ulvesund fyr er bygd i 1870, og vart automatisert i 1985. Det ligg på Hjertenes ved Osmundsvåg, ytst i Ulvesundet. Dette led- og innseglingsfyret vart tent i september 1870, og automatisert i 1985.

Ulvesund Fyr er eigd av Kystverket Vest, og er i dag drive av Sølvi Helen Hopland Aemmer. Fyret vart restaurert og opna sommaren 2003. Drifta består av utleige, overnatting, servering, kulturelt program og fyrkafé med utstilling og kreative aktivitetstilbod.

Ulvesund Fyr vart bygd i 1870 og automatisert i 1985. Fyret er eigd av kystverket og vert i dag brukt til mellom anna kafé og overnattingsstad.

(Foto: ulvesundfyr.no)

Kråkenes Fyr

Kråkenes fyr blei oppretta av Kystverket i 1906 og er eit led- og innseglingsfyr. Fyret blei automatisert i 1986, og har sidan 1994 vore utleigt til private, som driv det som overnattingsstad med utleige av brudesuite og 5 dobbeltrom.

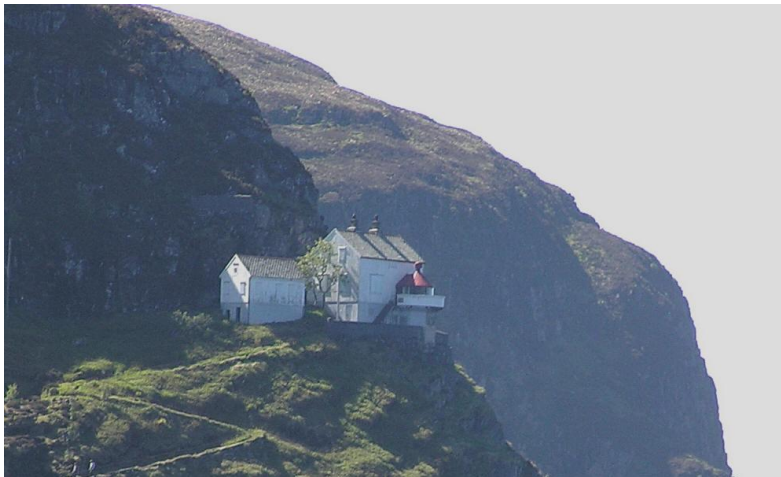

Kråkenes fyr vart bygd i 1906 og automatisert i 1996. Fyret er eigd av kystverket og vert i dag mellom anna brukt til overnattingsstad.

(Foto: viivest.no)

Hendanes fyr

Hendanes fyr blei oppført i 1914. Dette var det siste fyret som blei bygd i Vågsøy. Fyret er bygd på nærast ei fjellhulle 50 m over havet nordvest for Færestrand. For å komme til fyret, må ein gå på ein oppmura veg om lag ein kilometer langs fjellsida frå Færestrand. Hendanes fyr vart automatisert i 1963. Bygningsmassen er i svært dårleg stand, og det trengs strakstiltak om dei skal sikrast for ettertida.

(Foto: viivest.no)

Hendaness fyr vart bygd i 1914 som det siste fyret i Vågsøy. Fyret vart automatisert i 1963 og står i daa til forfall.

5.3.3 NOTHENGE

Nothenge eller notbu er eit byggverk som vart nytta til oppbevaring og tørking av landnot. Nothenga er for ein stor del bygde på pålar i tilknytning til eit naust eller ein annan bygning, slik at det kunne vere med å stive av byggverket. Veggane er berre kledde i den øvre delen, som oftast er dei tre veggane som ikkje ligg på sida mot hovudbygningen, opne nesten til topps. Veggane i øvre del av nothenget er kledde med bord som står med nokre cm avstand mellom, for å gje god lufting. Denne type kledning var i bruk på dei fleste nothenga.

Landnota måtte hengast til tørk når den ikkje var i bruk. Tau og tråd i landnota var laga av organiske materialar (t.d. hamp), og måtte takast vare på så den ikkje rotna. Landnota var ein kostbar fiskereiskap, og nothenga var relativt store og dyre byggverk. Eigarskapen til desse var difor ofte samla i notlag. I Vågsøy har vi fem nothenge:

- I Evja ligg det største nothenget, dette tilhørde Kvalheim og Osmundsvåg AS, og er bygd i tilknytning til tranfabrikken. Nothenget er det einaste av dei attståande nothenga som har vore motorisert, det har vore spel og taljar til å trekkje opp nota. Anlegget er no eigd av Måløy Havneservice AS.
- På Kulen ligg nothenget til Skjongbuda. Det er ein del av eit treetasjes sjøhus.
- Ved ferjekaia nord i Måløy ligg nothenget til Gjervik, tidlegare har det tilhøyrt Eltvik. Dette har ei ganske spesiell utforming ved at veggane i øvre delen av nothenget heller utover. Nothenget har no veggane heilt ned til terrenget.
- På Raudeberg ligg eit nothenge i tilknytning til Vestlinerbuda. Dette er no eigd av Johansen Slip AS, og vert nytta til lagerplass.
- På Silda er det eit nothenge i samband med Skjærbuda. Skjærbuda har vore brukt til serveringsstad i sommarhalvåret, og nothenget er delvis innreia og brukt som eit overbygd uteområde for serveringsstaden.

Nothenge i Evja.

(Foto: Arve Idar Utnes)

Det var tidlegare fleire nothenge i Vågsøy, mellom anna var det eit på Sæterneset som tilhørde Sætremyrrederiet og seinare bedrifta Selstad AS. Taket vart sterkt skada under orkanen «Tor» i januar 2016, og vart difor rive i 2017. Dette var også det nothenget som hadde dei største ombyggingane for å gjere det klart til anna bruk Veggane var kledde ned og det var lagt inn eit mellomdekke i bygget for å gje større lagerplass.

Kystkulturlaget i Vågsøy har målt opp og registrert nothenga i Kulturminnesøk. Der er det ein omtale av kvart enkelt nothenge med bilete.

Alle nothenga er i privat eige. Vi kan oppmuntre eigarar til å verne og ta vare på nothenga, og gje dei opplysning og rettleiing om til dømes økonomiske støtteordningar. Det kan også leggest betre til rette for at nothenga kan nyttast meir i formidlinga av kysthistorie. Desse tiltaka er konkretiserte i handlingsplanen.

5.3.4 KULTURMINNE I FISKERIMUSEET I MÅLØY SI EIGE

På byrjinga av 1990-talet vart det teke initiativ til å etablere eit fiskerimuseum for å vise kva fiskeria har hatt å seie for utviklinga i Vågsøy, og gjort at Måløy er blitt til den byen den er i dag. I 1992 vart stiftinga Fiskerimuseet i Måløy oppretta som ein del av Kystmuseet i Sogn og Fjordane. Samstundes oppretta ein stiftinga Fiskerimuseets venner. Fiskerimuseet mista dessverre sine dåverande lokale i 1994 fordi huseigar skulle bygge ut eigendomen. Fiskerimuseet vart då lagt ned, og det same vart venneforeininga.

I samband med oppstarten i 1992 vart 700 gjenstandar samla inn frå Vågsøy og nærliggjande område. Etter at museet vart lagt ned i 1994, vart dei innsamla gjenstandane anten samla på lager eller leverte tilbake til gjevarane. Etter mange år vart det dessverre oppdaga at ein del av gjenstandane var skada eller øydelagde på grunn av dårleg lagring. Fiskerimuseet i Måløy blei etablert på nytt i 2008 som ei foreining, i tillegg finst det ei venneforeining for fiskerimuseet. I 2017 eig stiftinga 807 gjenstandar. Dei er nummererte og katalogiserte på papir etter Norsk Museumsstandard. I tillegg har dei rundt 150-200 foto og lyd-/filmopptak som er registrerte, og ein del som ikkje er registrerte.

I 2012 vart det laga eit miniumuseum med dei attverande gjenstandane i toppetasjen av Lekteren som ligg sentralt plassert i hamna i Måløy. Der er det utstilt 235 av dei gjenstandane som museet eig. Frå 2013 har det blitt jobba med å finne eigna og større lokale til eit permanent fiskerimuseum som kan drivast på fulltid.

Det vil vere meningslaust at vår gamle fiskerihistorie blir liggande bortgøymd på lager og sakte, men sikkert forsvinn. Vågsøy kommune må vere ein støttespelar for interessegruppa som jobbar med å få etablert eit nytt fiskerimuseum, og vere ein pådrivar for å få registreringane digitaliserte. Når museet har opna, kan det også lagast eit formidlingstilbod gjennom Den kulturelle skulesekken. Ved å setje i gong slike tiltak, sikrar ein at ein verdifull del av historia vår ikkje går tapt. Tiltaka er konkretiserte i handlingsplanen.

6. HANDLINGSPLAN

På bakgrunn av kulturminneplanen er det utarbeidd ein handlingsplan som inneheld målsetjingar for kulturminnearbeidet, samt strategiar og tiltak for å oppnå desse målsetjingane. Tiltaksdelen skal sørge for at målsetjingane i planen blir følgt opp. Det er viktig at handlingsplanen blir gjort kjend, blir forstått og vert innarbeidd i alle delar av kommunen si verksemd. Administrasjon og politikarar har ansvar for å følgje opp formåla i planen.

Handlingsplanen inneheld tiltak som kan gjennomførast i 2018, 2019 eller 2020, og langsiktige tiltak som det skal jobbast med i heile perioden (2018 – 2027). Når planen med tiltaksdel vert vedteken, vil den legge føringar for prioriteringane til kommunen. Tiltak skal følgjast opp i kommunen sitt handlingsprogram.

Mange av dei tiltaka vi kjem med i tiltaksdelen av handlingsplanen, vil krevje ekstraløyvingar utover driftsbudsjettet for å kunne gjennomførast. Desse løyvingane må difor innarbeidast i økonomiplanen til kommunen for å kunne oppfyllast. Kostnadsramme for kvart enkelt tiltak er ført opp i tiltaksplanen, der økonomiske løyvingar er naudsynt.

6.1 MÅLSETJINGAR

Vi har tre målsetjingar knytte til handlingsplanen for kulturminna våre. Vi ynskjer å:

- Sikre
- Ta vare på og verne
- Formidle

Sikre

Vi har som målsetjing å sikre kulturminna våre gjennom å ha god oversikt, syte for registrering og dermed sikre kulturminna for framtida.

Vi ynskjer å stimulere til at kulturminne vi ikkje eig eller har ansvar for sjølve, blir sikra på best mogleg måte.

Ved å ha god oversikt over eigne kulturminne, samt å ha ein god dialog med eigarane og eventuelt dei som driftar kulturminna, gjer ein også arbeidet rundt formidling enklare.

Ta vare på og verne

Vi har som målsetjing å ta vare på og verne kulturminna våre gjennom å bruke planverka vi har til rådvelde.

Vi vil stimulere til vern gjennom bruk av kulturminna våre. At kulturminna våre kjem i aktiv bruk, gjer også formidlinga av historia rundt dei lettare.

Formidle

Informasjon om kulturminne og kulturminneforvaltning vert viktig for å ta vare på kulturminna. Vi ynskjer å auke kunnskapen og kjennskapen til desse. Dette kan gjerast på mange ulike måtar, alt etter kven ein vil nå med informasjonen.

Målsetjinga vår er å få fleire til å besøkje dei fysiske kulturminna vi har i kommunen.

Vi ynskjer også å formidle historia rundt kulturminna våre til flest mogleg, og gjere formidling av kulturminnehistorie til eit fast innslag for elevane i Vågsøy kommune.

6.2 STRATEGIAR

Strategiar for å sikre

Målsetjing: Vi vil sikre kulturminna våre gjennom å ha ei god oversikt, syte for registrering og på den måten ta vare på kulturminna for framtida.

Stiftinga Måløyraidsenteret sit på ei stor mengd kulturminne av både materiell og immateriell sort. Stiftinga jobbar no med å opne eit museum, som etter planen skal opnast sommaren 2018. Sjølv om mykje av dette no blir tilgjengeleg gjennom eit senter, er det viktig at desse minna også blir registrerte digitalt, slik at dei blir sikra for ettertida. Dette er også særst viktig i høve til kommunalt planarbeid å få ei god oversikt over dei faste kulturminna rundt om i kommunen. På denne måten sikrar ein at det ikkje blir gjort val innanfor arealplanlegging og byggehandsaming som gjer at kulturminne spesielt knytt til Måløyraidet kan bli forringa.

Sidan minna er i stiftinga si eige, er det dei som må vere ansvarlege for at slike registreringar blir gjort, men Vågsøy kommune kan vere ein støttespelar i dette arbeidet. Vi kan vere ein pådrivar for å setje i gong dette arbeidet, og hjelpe til å vurdere i kva database minna skal registrerast. Det går også an å sjå på om kommunen kan støtte arbeidet, eventuelt med tekniske løysingar.

Det er også signert ein intensjonsavtale med Musea i Sogn og Fjordane om å legge drifta av Måløyraidsenteret under deira administrasjon. Denne avtalen må følgjast opp for å syte for at dette

blir ein realitet. Også her kan Vågsøy kommune vere ein pådrivar og støttespelar i arbeidet. Begge desse strategiane knytte til Måløyraidsenteret kjem inn i handlingsplanen som konkrete tiltak i 2019, etter at senteret er etablert og opna.

Stiftinga Fiskerimuseets venner har også ei assortert samling gjenstandar og bilde som fortel historia om korleis samfunnet vårt vart bygt frå ingenting til eit allsidig samfunn med alle dei funksjonar som må vere på plass for at folk skal ha arbeid og ei meningsfylt framtid. Pr. 2017 er rundt 1.000 objekt katalogiserte på papir etter Norsk Museumsstandard. Dette er fordelt på ca. 800 gjenstandar og mellom 150 – 200 bilde. I tillegg er det ein del som ikkje er registrert enno. Stiftinga har også avtale om å ta i mot meir materiale. Det er viktig at denne registreringa blir fullført, samt at dette også blir registrert digitalt, for å sikre materiellet for ettertida. Dette arbeidet blir stiftinga sitt ansvar, men Vågsøy kommune kan støtte med teknisk hjelp og utstyr, samt vere ein pådrivar for å sikre framgangen i arbeidet.

Stiftinga jobbar også med å finne permanente lokale for si samling. I dag held dei til i andre etasje på hurtigbåtterminalen (Lekteren) i sentrum, men ynsket er å finne eit større og betre eigna lokale på permanent basis. Vågsøy kommune må støtte stiftinga i arbeidet med å finne eit eigna lokale.

Målsetjing: Vi ynskjer å stimulere til at kulturminne vi ikkje eig eller har ansvar for sjølve, blir tekne vare på på best mogleg måte.

Storparten av kulturminna i kommunen, til dømes nothenge, naust og sjøbuer, er i privat eige. Vi er på den måten prisgjevne eigarane si interesse og initiativ for å ta vare på og sikre kulturminna for ettertida. Å vere eigar av eit kulturminne er sjeldan økonomisk lønsamt. Utgiftsposten blir som oftast langt større enn inntektsposten i rekneskapen. Alle har eit ansvar for å ta vare på kulturminne, men det er lett for at dette blir nedprioritert dersom det berre fører med seg store utgifter. Men det finnast mange støtteordningar for private eigarar, der ein kan få økonomiske midlar til å vedlikehalde og restaurere kulturminna sine. Dette er ikkje alle eigarar klar over. Her har Vågsøy kommune eit stort ansvar for å formidle kunnskap og informasjon om kva ordningar privatpersonar kan nytte seg av. Ein god dialog mellom eigar og kommune kan gjere det lettare å ta vare på minna, samt at det kan gjere fleire kulturminne meir tilgjengelege for publikum. Det er også viktig å formidle at hos til dømes Norsk Kulturminnefond blir ein prioritert i søknadsbunken dersom ein kan vise til at kulturminnet ein søker om pengar til, er prioritert i den kommunale kulturminneplanen.

Ved å opprette ei ressurside under Vågsøy kommune sine heimesider, kan ein enkelt samle nyttig informasjon og lenker på ein stad, slik at det blir enkelt for eigarane å søkje informasjon. Det skal også utarbeidast eit forslag om å setje av kommunale midlar som eigarar kan søkje om støtte frå. Midlar skal kunne nyttast både til bevaring og restaurering av kulturminne, samt drift og formidling. Her må det lagast søknadskriterium, og det må vurderast om midlane skal vere ei forsterkingsordning for dei som har fått midlar frå ei anna ordning, eller om det skal rettast mot dei som ikkje kjem inn under andre ordningar. Ved å setje i verk desse tiltaka, vil ein kunne stimulere og inspirere eigarane til å halde ved like og ta vare på kulturminna våre.

Samstundes skal vi heile tida oppmuntre innbyggjarar og andre som er interesserte i kulturminne eller arbeid knytt til dette, til å halde fram å registrere kulturminne i databasen Kulturminnesøk. Planen skal rullerast og reviderast jamleg, og etter kvart vil også innhald og omfanget

av kulturminne bli endra. Det er viktig at det då er gjort registreringar av nye kulturminneområde. På den måten vil det bli lettare for Vågsøy kommune å bestemme seg for nye satsingsområde i seinare planar. Vågsøy kommune kan arrangere kurs i korleis ein brukar kulturminnesøk for å få fleire minne registrerte.

Det er også viktig å hugse på å dokumentere det som ein enno ikkje ser på som kulturminne, til dømes hus eller bygningar som skal rivast, byggast om eller på andre måtar endrast. Ved å lage ein enkel dokumentasjon i form av bilde og ei kort omtale av til dømes fasade, areal, interiør og bruksområde, har ein sikra informasjon for ettertida. Fjerna eller endra byggmasse vil alltid ha hatt ei eller anna form for påverknad på omgjevnadene, og etter at endringane er gjort, er det umogleg å dokumentere det som har vore. Her har kommunen eit særskilt ansvar. Ein bør vurdere om det skal vere pliktig å lage ein slik dokumentasjon før eit bygg skal rivast eller endrast. Dette bør spesielt gjelde der det ikkje ligg føre noko vern eller omsynssone for bygget.

Strategiar for å ta vare på og verne

Målsetjing: Vi skal ta vare på og verne kulturminna våre gjennom å bruke planverka vi har til rådvelde

Kommunen kan bruke plan- og bygningsloven til å ta vare på og verne viktige kulturminne i Vågsøy kommune. Dei fleste kulturminna er i privat eige, og det er såleis gjennom god dialog og godt samarbeid med eigarane ein best kan ta vare på kulturminna.

Det er viktig at det er ein raud tråd i heile planverket for korleis kommunen ynskjer å ta vare på kulturminna, og at dette vert følgt opp i politiske vedtak. Det er viktig å ta omsyn til kulturminna i samband med utarbeiding av nye planar som til dømes reguleringsplanar.

Målsetjing: Vi vil utarbeide retningslinjer for vern gjennom bruk av kulturminna våre.

Den beste måten å ta vare på kulturminne på, er at dei er i aktiv bruk. Gjennom bruk blir kulturminna haldne ved like, folk blir kjende med at dei finst, samstundes som det gjer formidling av historia rundt minna lettare.

Vågsberget er freda av Riksantikvaren, og er i dag ei avdeling under Kystmuseet i Florø. Vågsøy kommune har difor ikkje noko økonomisk ansvar for området eller bygningane, men vi står som eigar. Vårt ansvar er å syte for at kjennskapen til Vågsberget aukar både hos folk lokalt og blant turistar, og vise kva anlegget kan nyttast til. Det er altså formidling som er vårt viktigaste tilskot her. Kystmuseet i Florø har ein eigen plan for restaurering og vedlikehald.

Vågsøy kommune har fire fyrstasjonar. Alle fyra er i Kystverket si eige. To av dei er utleigde til privatpersonar som driv verksemd i fyra. Eit tredje fyr er drive av det lokale turlaget, medan det fjerde står til nedfalls. Det er Kystverket som har det økonomiske ansvaret for fyra, men Vågsøy kommune har eit ansvar for å formidle kjennskap og informasjon om kva fyra har hatt å seie for Vågsøy si historie. Vi vil stimulere til meir bruk og besøk av både folk lokalt og turistar, og ynskjer å sjå på kva ein kan gjere for å legge til rette for meir besøk. Dette kan vere utbetring av tilkomst, tilrettelegging for toalettfasilitetar, parkering, benkar og bord, og liknande. I tillegg må planen omhandle korleis fyrhistorien skal formidlast både til skuleelevar, a innbyggjarar og turistar. Dette kan til dømes gjerast med informasjonstavler eller skilting, kart og brosjyrar.

Naustmiljøet i Torskangerpollen er unikt og viktig å ta vare på. Alle buene er i privat eige. Etter svikten i fisket på 1920-talet vart mange av buene ståande til nedfalls, og ramla etter kvart saman. I dag er det fleire hol i «tanngarden» med sjøhus, der berre tuftene syner att. Mykje av bygningsmiljøet er likevel ganske intakt, men mange er bygde om og utbetra til utleige og fritidsbruk. I verneplanen blir miljøet heller enn enkeltbygningar trekte fram som viktig. Det er difor behov for ein plan for korleis ein skal ta vare på dette naustmiljøet.

Strategiar for formidling

Målsetjing: Vi ynskjer at fleire skal oppsøke dei fysiske kulturminna vi har i kommunen, og vi ynskjer å formidle historia rundt kulturminna våre til flest mogleg.

Informasjon om kulturminne og kulturminneforvaltning vert viktig for å ta vare på kulturminna. Vi ynskjer å auke kunnskapen og kjennskapen til desse. Dette kan gjerast på mange ulike måtar, alt etter kven ein vil nå med informasjonen.

For at fleire skal oppdage den store mengda av kulturminne, er det viktig at informasjon om kva kulturminne vi har og kvar dei ligg, blir formidla til flest mogleg. Å vise kvar minna ligg er enkelt å få til ved hjelp av informasjonstavler/-skilt, GPS og digitale karttenester.

Vi ynskjer å lage ei oversikt over det vi meiner er dei viktigaste kulturminna våre, og setje opp informasjonstavler ved desse minna. Det er viktig at det blir utarbeidd ein skiltmal som skal brukast på alle tavlene. Ein mal vil kunne gje ein gjenkjenningseffekt for dei besøkjande, samstundes som ein sikrar eit felles uttrykk. Tavlene må innehalde både bilde, eit kart over området, QR-kode og tekst på ulike språk.

Dette er ein god måte å gjere kulturminna våre tilgjengelege for turistar på. Når tavlene er sette opp, kan det lagast eit kart som viser kva minne som har fått informasjonstavler, og vegen dit. Slike kart kan delast ut både på turistinformasjonar, hotell og butikkar, ikkje berre i Vågsøy, men i kommunane rundt. Karta kan også gjerast digitale og leggast ut på kommunen sine heimesider, og på sider som ut.no og lokalhistoriewiki.no.

Dette vil bli ei kulturløype som ikkje berre turistar, men også fastbuande vil kunne gjere seg nytte av. Dette inspirerer også til aktivitet i friluft, noko som det ligg god folkehelse i. Kulturløypa vil sjølvsagt også vere nyttig i undervisningssamanheng.

Målsetjing: Vi ynskjer å gjere formidling av kulturminnehistorie til ein fast del av undervisninga til elevane i Vågsøy kommune

Det er viktig å gjere lokalhistorie kjent hos barn og unge, slik at dei har kjennskap til vår felles historie og eit innblikk i kva som er bakgrunnen for det lokalsamfunnet vi har i dag. Vi må legge til rette for at historie om kulturminna er enkelt for skulane å ta inn i undervisninga.

Kommunen kan legge til rette for museumsbesøk gjennom Den kulturelle skulesekken. Måløyraid- senteret skal etter planen opne i 2018, og ligg plassert i Måløy sentrum. Fiskerimuseet som i dag held til på Lekteren i Måløy sentrum, jobbar med å finne eit permanent og større lokale. Begge desse musea er baserte på svært viktige kulturminne for Vågsøy, og det vil vere naturleg at alle skuleelevar er innom desse musea i løpet av grunnskulen.

Sett i undervisningssamanheng er det også difor veldig viktig å få digitalisert alle kulturminne i kommunen, både dei som allereie er registrerte og andre kulturminne som ikkje er registrerte enno. Undervisningsopplegg knytt til museumsbesøk vil ofte bestå av både før- og etterarbeid. Digitale kjelder vil gjere det lettare og meir attraktivt å lage tverrfaglege prosjekt knytt til musea. Ei skilta kulturløype vil også lett kunne nyttast av både barnehagar, grunnskular og vidaregåande skular.

Sidan ei stor mengd av kulturminna i kommunen er i privat eige, er også ein god dialog med eigarane viktig for å få gjort flest mogleg minne allment tilgjengelege. Andre tiltak retta mot eigarar er omtala under punktet om ivaretaking.

6.3 HANDLINGSPLAN MED TILTAK

Handlingsplanen er delt inn i kortsiktige tiltak, med planlagt gjennomføring i 2018, 2019 eller 2020. Vidare er det sett opp langsiktige tiltak, som det skal jobbast med gjennom heile planperioden, 2018 – 2027. Nokre av tiltaka krev ekstra løyvingar utover ordinært driftsbudsjett for å få gjennomført.

Handlingsplan tiltak 2018 – 2027

Tiltak	2018	2019	2020	2018 - 2027	Mål-oppfylling	Hovudansvar	Kommunen si rolle	Kommunal kostnad
Registrere krigsminne i form av lause gjenstandar som er i Måløyraidsenteret si forvaring		X			Sikre	Stiftinga Måløyraidsenteret	Pådrivar for registreringa	0,-
Arbeide for at Måløyraidsenteret blir ei eiga avdeling under Musea i Sogn og Fjordane		X			Sikre	Stiftinga Måløyraidsenteret	Følgje opp den signerte intensjonsavtala	0,-
Registrering av krigsminne i form av faste, fysiske installasjonar				X	Sikre	Stiftinga Måløyraidsenteret	Pådrivar og støttespelar	0,-
Finne eigna varige utstillingslokale for Fiskerimuseet i Måløy				X	Sikre	Fiskerimuseet i Måløy	Pådrivar og støttespelar	0,-
Fullføre registrering av gjenstandar i Fiskerimuseet sitt eige og syte for digitalisering av desse			X		Sikre	Stiftinga Fiskerimuseets venner	Pådrivar og støttespelar	0,-
Opprette ressurside for eigarar av kulturminne	X				Sikre	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga driv dette arbeidet	25 000,-

Legge fram sak om å opprette eit kommunalt fond til bevaring, restaurering, bruk og/eller drift		X			Sikre	Vågsøy kommune	Legge fram sak i samband med budsjettet for 2019	0,-
Legge til rette for meir registrering av kulturminne gjennom å arrangere kurs i bruk av Kulturminnesok.no				X	Sikre, ta vare på og verne	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga har ansvaret for å arrangere eller legge til rette for kurs.	10 000,-
Utarbeide mal for visuell utforming av informasjonsskilt/-tavler	X				Formidling	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga har ansvaret for framdrifta	100 000,-
Plan for infotavler ved kulturminne	X				Formidling	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga har ansvaret for framdrifta	
Produsere og sette opp skilt ved kulturminne				X	Formidling	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga har ansvaret for framdrifta	75 000,- /årleg
Lage fysiske og digitale kart over skilta kulturminne (kulturløype)				X	Formidling	Vågsøy kommune	Kulturavdelinga har ansvaret for framdrifta	75 000,- /årleg
Digitale registreringar av kulturminne må nyttast i skulesamanheng.				X	Formidling	Vågsøy kommune	Skulane må nytte dei digitale registreringane av kulturminne i samband med undervisninga.	0,-
Aktivt bruke kulturminna gjennom Den kulturelle skulesekken				X	Formidling	Vågsøy kommune	Legge til rette for besøk med pedagogiske opplegg på museum og fysiske kulturminne.	0,-

7. KJELDER

Digitale kjelder

Planprogram for kulturminneplan

<https://vagsoy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=979&FilId=3384>

Forvaltningsplan for statleg sikra friluftsområde. Moldøen, Vågsøy. 2016 – 2021.

<https://vagsoy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=1027&FilId=5106>

Verneplan for Vågsøy kommune

<https://vagsoy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=979&FilId=5178>

Sogn og Fjordane Fylkeskommune: Kulturstrategi for Sogn og Fjordane

<http://www.sfj.no/getfile.php/2981521.2344.pcvbdrbdf/Kulturstrategi+2015-2018.pdf>

Lovdata: Lov om kulturminner (kulturminnelova)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

Lovdata: Lov om offentlege styresmakters lov om ansvar for kulturverksemd

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>

Lovdata: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningslova)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>

Regjeringen: Stortingsmelding nr. 16 (2004 – 2005) – Leve med kulturminner

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2004-2005/id406291/sec1>

Regjeringen: Stortingsmelding nr. 35 (2012 – 2013) - Framtid med fotfeste - kulturminnepolitikken

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-35-20122013/id725021/sec1>

Riksantikvaren si handbok for registrering av kulturminne:

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/175691/3/Haandbok_for_lokal_registrering.pdf

Rapportar

"Verdifulle kulturlandskap og kulturmarkstyper i Sogn og Fjordane."

Høgskulen i Sogn og Fjordane har gjennomført ei registrering av verdifulle kulturlandskap.

https://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMSF/Verdifulle_kulturlandskap_og_kulturmarkstyper_i_Sogn_og_Fjordane.pdf

"Fyrenes fremtid – Kråkenes, Hendanes, Skongsnes og Ulvesund fyr" (Vedteke i kommunestyret 12.11.1991).

<https://vagsøy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=979&FilId=5179>

"Arkeologisk undersøgelse af et romertids gårdsanlæg ved Våge i Vågsvåg, Vågsøy kommune."

Arkeologisk rapport ved Søren Diinhoff, Seksjon for ytre kulturminnevern, Universitetsmuseet i Bergen.

http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/355_vagsvag_vagsøy_k_rapport.pdf

"Måløy-Raidet Commando-angrepet på Måløy 27. desember 1941 – Ei historisk framstilling."

Av Kjell-Ragnar Berge og Svein Borgundvaag.

<https://vagsøy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=979&FilId=5176>

"Kulturminneregistrering i Måløy sentrum – med vekt på bygningsmasse før og etter 1900."

<https://vagsøy.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=1&FilId=2378>

Andre nettressursar

Riksantikvaren - www.riksantikvaren.no

Heimesidene til Riksantikvaren med peikarar vidare til mange gode ressursider.

Askeladden - www.asketadden.ra.no

Riksantikvaren si offisielle database over freda kulturminne og kulturmiljø i Norge.

Kulturminnesøk - www.kulturminnesok.no

Riksantikvaren sin nettstad med oversikt over kulturminne. I tillegg til nye registreringar vert det lagt inn opplysningar frå SEFRAK og Askeladden.

Kulturminnefondet – www.kulturminnefondet.no

Statleg tilskotsordning for private eigarar av verneverdige kulturminne og –miljø. Midlane blir utdelt mellom anna for å auke innsatsen for å ta vare på kulturminne, samt bidra til bevaring og bruk for oppleving, kunnskap, utvikling og verdiskaping. Fondet støttar samarbeidsprosjekt mellom offentlege og private aktørar.

Bygg og bevar – www.byggogbevar.no

Foreininga Bygg og Bevar jobbar for å redusere tap av kulturminne i form av at eldre bygningar skal bli brukte, forvalta, sett i stand og utvikla på best mogleg måte. Dei har ei ressurside der dei gjev ei oversikt over ulike fond, stiftingar og legat ein kan søkje om midlar frå.

Sogn og Fjordane Fylkeskommune - <http://www.sfj.no/kulturarv.334831.nn.html>

Fylkeskommunen har samla informasjon og lenkar på sine sider om kulturarv

Fylkesarkivet - www.fylkesarkiv.no

Arkivet inneheld omfattande og viktige kjelder til den lokale historia for Sogn og Fjordane.(foto, film, lydopptak, og liknande).

Fylkesatlas – www.fylkesatlas.no

Fylkesatlas er ei kartteneste frå Fylkesmannen og fylkeskommunen i Sogn og Fjordane som gjev tilgang til ei rekkje geodata frå ulike kjelder.

Fotografi

Side 1: Framsidefoto, Måløy - Terje Sølvberg

Side 13: Vågsberget - Kystmuseet

Side 14: Hagevik Tønnefabrikk – Kjetil Gillesvik

Side 15: Bu på Myklebust. Fotograf Jan Svein Hammer, lånt frå

<https://kulturminnesok.no/minne/?queryString=https://data.kulturminne.no/askeladden/lokalitet/87379>

Side 16: Fiskerihamn på Silda - Jo Carlson / Fjordenes Tidende

Side 19: Naustmiljø i Torskangerpoll – www.viivest.no

Side 20: Måleri av Isak Oppedal. Eigar er Gravdal skule

Side 21: Skongsnes fyr - Ytre Nordfjord Turlag, og Ulvesund fyr - www.ulvesundfyr.no

Side 22: Begge foto - www.viivest.no

Side 23: Hendarnes fyr – www.viivest.no

Side 24: Nothenge i Evja – Arve Idar Utnes

8. VEDLEGG

8.1 LISTE OVER FREDINGSVERDIGE MILJØ OG ENKELTHUS

Lista er henta frå verneplan for Vågsøy (omtala i kapittel 4.2):

Miljø:

- Naustmiljø, Kråkenes
- Fyrstasjon, Ulvesund
- Gardstun Rimstad Midtre, Totland
- Gardstun Heggdal, Maurstad
- Gardstun Heggdal, Maurstad
- Handelsstad, Vågsberget
- Sjøbruksmiljø, Torskangerpollen

Enkeltbygningar:

- Feriehus, Muren, Silda
- Bustadhus, Halsør
- Ruin etter kapell, Kapellneset
- Naust, Kvalheim
- Høyløe, Kvalheim
- Kvernhus, Kråkenes
- Røykstove, Deknepollen
- Naust, Hessevik, bryggja
- Gardfjøs, Våge/Oppedal
- Bustadhus «Strandhuset», Måløy
- Administrasjonsbygg, Heradsheim, Måløy

Dei ulike miljøa og bygga er nærmare omtala i verneplanen.

I tillegg er Ulvefaldene Kraftstasjon, Raudeberg omtala i planen. Denne er no riven og ein del av utstyret er sett vekk på eit lager.